

25. SRPNA 2020 18⁰⁰ KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO

SV. ZIKMUND
KRÁL BURGUNDSKÝ

INSTITUT RENESANCE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ
CYKLUS BOHÆMIA PIA
ČÁST I. - SIGISMUND
/ JIŘÍ ALTIOR /

Městská
část
Praha

6

TUTO AKCI FINAČNĚ PODPOŘILA MČ PRAHA 6

ex Libris

BOHAE MIA PIA.

Michaëlis

Adami

Franci

de

Hoc est,

Frankenstein.

HISTORIA BREVIS,

PIETATEM AVITAM BOHEMIÆ E' MIRACVLIS,
Ducibus & Regibus, Sanctis quoque, Episcopis & Archie-
piscopis, & ex aliis ostendens, quinq; libris
comprehensa.

Accedunt insuper res quadam gestæ sub LVDOVICO Rege hætenus non euulgatæ.

AVTHORE

Reuerendis. Domino GEORGIO BARTHOLDO PONTANO à Braitenberg
S. Metr. Eccles. Pragenf. Præposito, Olomucenf. & Budisincenf.
Canonico, Prot. Apost. Comite Palatino &c.

Cum INDICE rerum memorabilium copioso.

Cum Gratia & priuilegio Sacræ Cæs. Maiest.

FRANCOVRTI

Apud Claud. Marnium, & heredes Io. Aubrii.

MDCVIII.

An. 1727.

*Probošt Svatovítské kapituly, humanista a významný literát
Jiří Barthold „Pontanus“ z Breitenberka (1550–1614)*

Roku **1608** dokončil probošt Svatovítské kapituly a toho času jeden z nejvlivnějších duchovních u dvora **Rudolfa II.** **Jiří Barthold z Breitenberka** (1550-1614) objemnou latinsky psanou knihu **Bohæmia pia** neboli **Zbožné Čechy**. Do několika částí rozdělené dílo metodicky vyjmenovává význačné duchovní osobnosti, které se zapsaly do historie **Zemí koruny české**. Probošt **Pontanus**, jak byl všeobecně znám, byl proslulým humanistickým básníkem, spisovatelem i dramatikem. Přestože svoje vzdělání završil na Jezuitské koleji, kde byl žákem mj. sv. **Kampiána**, nikdy nevstoupil do jezuitského

řádu a svým životem dělal čest svému přízvisku „Mostecký“: spojoval rozkmotřené tábory politických, mocenských nebo ideologických nepřátel. Z tohoto úhlu pohledu je možné nahlížet i na knihu, která někdy lehce tendenčně, jindy spíše fragmentárně a heslovitě přibližuje významné duchovní osobnosti spojené s Českým královstvím a jeho bohatou křesťanskou historií. Některým z nich se dostalo výsady stát se patrony naší země, a právě o nich si budeme v rámci právě začínajícího cyklu **Bohæmia pia** postupně vyprávět. Dnešní večer je věnován zřejmě nejméně známému a širokou veřejností naprosto opomíjenému panovníkovi z francouzského kraje známého výtečným burgundským vínem – **svatému Zikmundovi**. Proč právě jemu? Jednak proto, že je patronem Českých zemí a nadto i **Cremony** a diecéze **Mnichov–Freising**. Rovněž však také proto, že žijeme v těžké době plné nemocí a **sv. Zikmund** je přímluvcem při léčení horečky – včetně bahenní – nebo potíží s kýlou. Ale především proto, že je patronem kajících, a to ze společenských pater nejvyšších mocenských vrstev formujících celou západní civilizaci. Vždyť, jak si budeme vyprávět, jeho otec král **Gundobald** sehrál významnou roli při zániku Západořímské říše a jeho prastrýc **Ricimer** byl posledním velkým generálem, který se snažil pádu celého impéria předejít. Víme, že marně.

CÍSAŘ KAREL IV., Z BOŽÍ VŮLE KRÁL ČESKÝ I BURGUNDSKÝ

Jak došlo k tomu, že se svatý **Zikmund** stal českým patronem? Tím, kdo s touto ideou přišel, nebyl nikdo jiný, než otec vlasti císař **Karel IV.** Stačí navštívit **Kapli Svatého kříže na Karlštejně** a rozhlédnout se tam po řadách deskových obrazů svatých. Jejich úkolem bylo svojí přítomností chránit poklad nejcennější – říšské i české korunovační klenoty. V mnohých obrazech totiž byly a dones jsou uloženy relikvie – zpravidla ostatky – vyobrazeného ochránce. **Karel IV.** byl rozený diplomat a jeho silnou stránkou byly různé diplomatické strategie včetně sňatkové či ostatkové politiky. K prvnímu kontaktu světce Zikmunda s Českým královstvím došlo roku **1364**, když císař **Karel IV.** získal část lebky svatého **Zikmunda**. Obdržel jej v benediktinském klášteře proslulém rozsáhlou knihovnou, který se nachází ve městě **Einsiedeln**. Dnes bychom jej našli ve jeho barokní podobě ve švýcarském

kantonu **Schwyz**. Fragment lebky svatého Zikmunda putoval do katedrály sv. Víta, kde byl uložen v pozlaceném stříbrném relikviáři. Později byl doplněn o celou hlavu, a nakonec i světcovo tělo. To putovalo z kláštera svatého Mořice ve švýcarském kantonu **Valais**, kde došlo k popravě burgundského krále **Sigismunda**, jak ještě bude řeč. Ale zpět do Čech. Roku 1354 byla vnučka polského krále **Kazimíra III. Velikého**

Na votivním obraze arcibiskupa **Jana Vočka z Vlašimy** (namalován pro hradní kapli v **Roudnici nad Labem**) namalovaným neznámým autorem r. 1371 ♣ & ♠, je za zády císaře **Karla IV.** hledícího do tváře Panny Marie namalován svatý **Zikmund**. **Jan Očko z Vlašimi** (?–1380) byl od r. **1355** druhým pražským arcibiskupem, olomouckým biskupem (od **1351**) a od **1378** historicky prvním českým kardinálem (čili tím, kdo směl volit nového papeže). Stejně jako **Arnošt z Pardubic** (jeho předchůdce na arcibiskupském stolci) měl i on dobrý vztah s císařem **Karlem IV.**, jehož byl důvěrníkem a rádcem. Známe ho také jako velkého mecenáše umění.

Alžběta Pomořanská, čtvrtá manželka císaře **Karla IV.**, korunována na českou královnu. Při té příležitosti daroval císař Karel IV. část ostatků **sv. Zikmunda** jejímu dědovi, a tak skončila část ostatků tohoto světce v Polsku. **Karlovi IV.** a **Alžbětě Pomořanské** se narodilo celkem šest dětí, z nichž nejvýznamnějším byl dozajista budoucí císař **Zikmund**. **Zikmund** se narodil v Norimberku 14. února 1368 a **Karel IV.** dal na počest svého syna bohatě stříbrem a zlatem vyzdobit kapli **sv. Zikmunda**. V červnu roku 1371 se císař **Karel** uzdravil z těžkých horeček. Tento zázrak přičítal **sv. Zikmundovi**, ke kterému se modlil, a tak na počest světce dal ještě jednou bohatě stříbrem a zlatem dozdobit jeho kapli v katedrále. Bohužel z výzdoby příliš nezbylo. Ač jeho syn Zikmund, získal po otci značné vladařské vlohy, musel se k císařskému trůnu a smíru s husity těžce probít, což ho stálo leta válek a velkých výdajů. Na jejich umoření tak padla i většina zlata a stříbra ze Zikmundovy kaple.

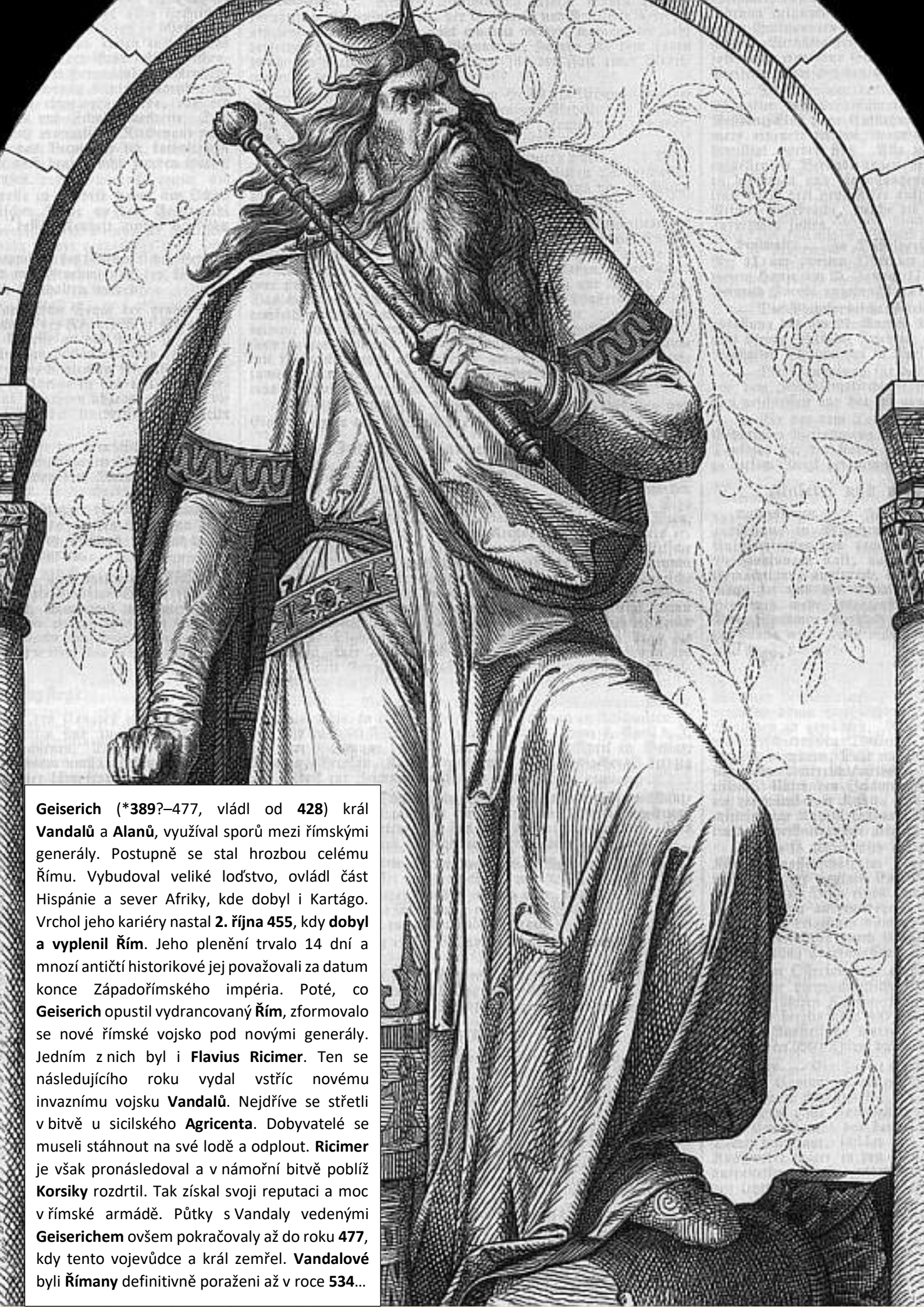

👉 *Busta **Alžběty (Elišky) Pomořanské (1346–1393)**, čtvrté manželky Karla IV.*

Císař Karel IV. zemřel 29. listopadu 1378 na Pražském hradě. Jeho odkazem se vedle nesčetných památek a historických poct, které se díky němu dostalo Českým zemím, stal i patron české země **svatý Zikmund**. O tom, jakého byl původu a povahy a jakou sehrál roli na dějinném kolbišti, si povíme v další části dnešního vyprávění.

Replika pohřebního roucha císaře Karla IV.

Geiseric (*389?–477, vládl od **428**) král **Vandalů** a **Alanů**, využíval sporů mezi římskými generály. Postupně se stal hrozbou celému Římu. Vybudoval veliké loďstvo, ovládl část Hispánie a sever Afriky, kde dobyl i Kartágo. Vrchol jeho kariéry nastal **2. října 455**, kdy **dobyl a vyplenil Řím**. Jeho plenění trvalo 14 dní a mnozí antičtí historikové jej považovali za datum konce Západořímského impéria. Poté, co **Geiseric** opustil vydrancovaný **Řím**, zformovalo se nové římské vojsko pod novými generály. Jedním z nich byl i **Flavius Ricimer**. Ten se následujícího roku vydal vstříc novému invaznímu vojsku **Vandalů**. Nejdříve se střetli v bitvě u sicilského **Agricenta**. Dobyvatelé se museli stáhnout na své lodě a odplout. **Ricimer** je však pronásledoval a v námořní bitvě poblíž **Korsiky** rozdrtil. Tak získal svoji reputaci a moc v římské armádě. Půtky s Vandaly vedenými **Geisericem** ovšem pokračovaly až do roku **477**, kdy tento vojevůdce a král zemřel. **Vandalové** byli **Římany** definitivně poraženi až v roce **534**...

Chceme-li poodhrnout závoj času a porozumět motivům, které vedly císaře **Karla IV.** k úctě burgundskému králi **Sigismundovi** – později prohlášenému za svatého **Zikmundova** – nezbyvá, než se vrátit do pátého století. V té době na západořímský trůn usedali poslední císařové. Prestiž autority západořímského císaře utrhla v této době řadu fatálních ran poté, co se šedou eminencí císařství stal germánský generál **Ricimer** (405–472). **Flavius Ricimer** se narodil někdy kolem roku 405 n.l. v prominentní, nicméně pro Římany barbarské rodině na severozápadě dnešního Španělska. Jeho otcem byl pozdější galicijský král **Rechila**, matkou pak byla dcera vizigótského krále jménem **Wallia**. **Ricimer** se dostal k moci díky úspěšné službě v římské armádě. Rozhodujícím

pro jeho vzestup byla námořní bitva poblíž Korsiky, ve které roku 456 porazil z Afriky útočící vandalská vojska. Jakožto generál úspěšně čelil řadě různých povstání proti Římu a odrážel jeden útok barbarů na zmenšující se hranice říše za druhým.

Aby mohl být úspěšným generálem a říše nechřadla, potřeboval, aby na trůně byl schopný císař. Rozhodl se proto zaměřit i na domácí politiku. Postupně dosadil na trůn, svrhl z něj či přímo dal zavraždit několik císařů. Jím k moci vyzdvižení vládci jej ale vždy zklamali, a tak nakonec na nejvyšší stolec instaloval svého tchána **Athémia**. Ovšem i on se **Ricimerovi** vymkl z rukou. Generálovi nezbylo nic jiného, než se pustit do občanské války a dobýt Řím. Neradostného úkolu se zhostil na výbornou. **Ricimerův** tchán, toho času císař, byl lapen v převleku, jak se při útěku schovává v kostele. Nakonec skončil, jak se dalo očekávat – byl popraven. Jenže generálova prestiž byla doprovodným drancováním hlavního města říše natolik poškozena, že jeho vliv na osud impéria začal slábnout. **Ricimer** ještě stačil instalovat nového císaře, ale krátce na to, šest neděl po popravě svého tchána **Athémia**, zemřel přirozenou smrtí 18. srpna 472 na „chrlení krve“.

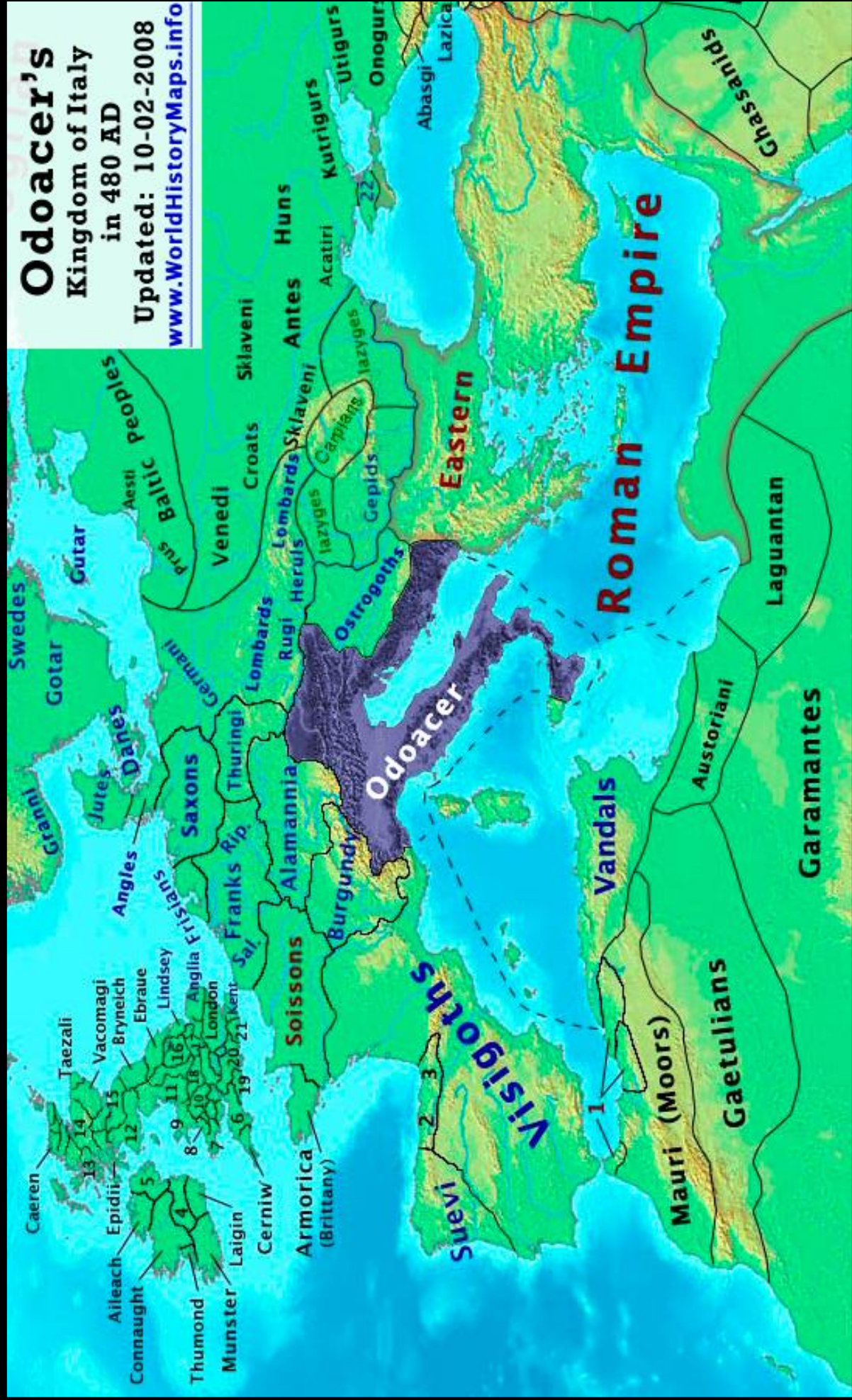
Odoacer's

Kingdom of Italy

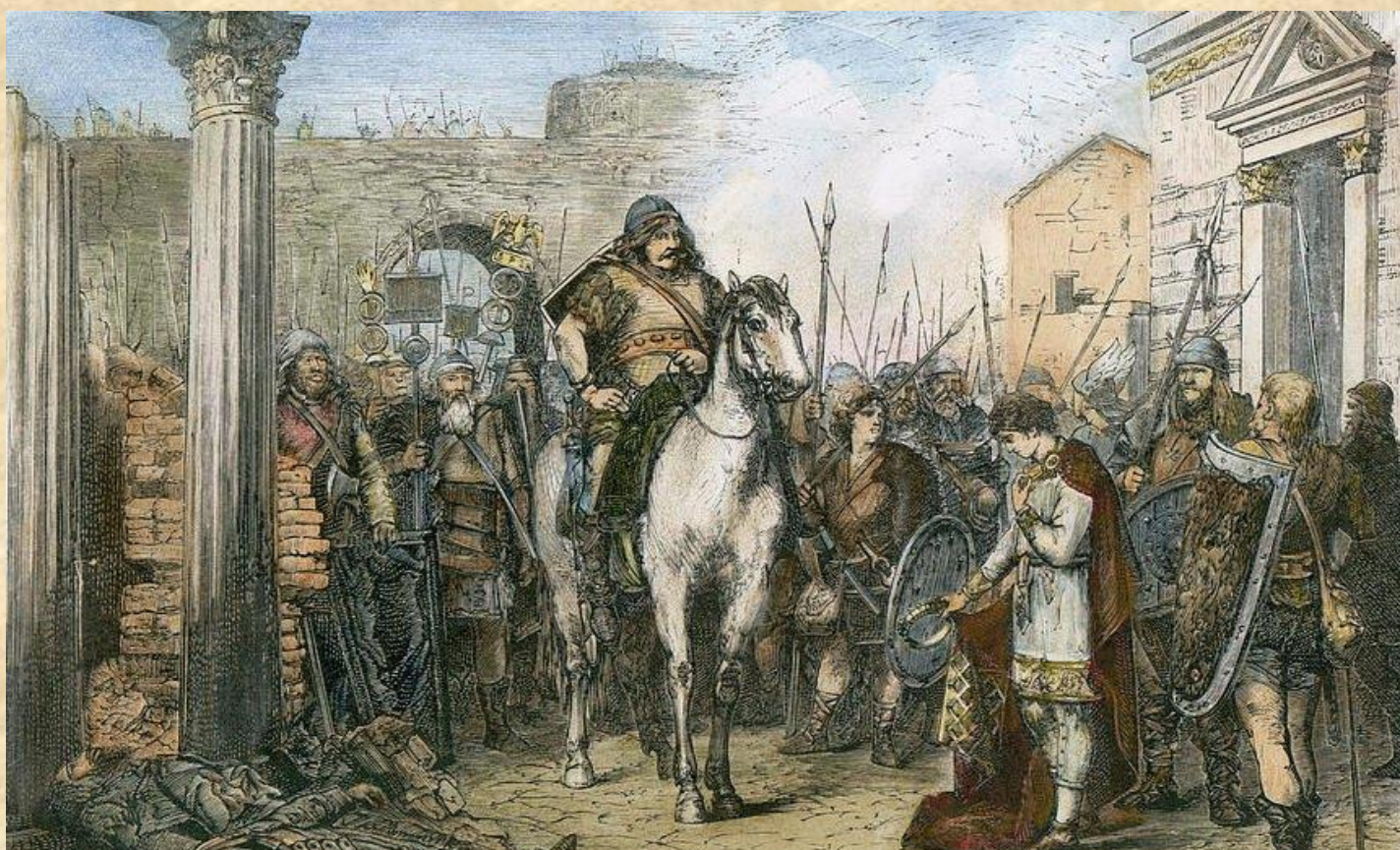
in 480 AD

Updated: 10-02-2008

www.WorldHistoryMaps.info

Ricimerovo dobývání Říma předznamenalo definitivní konec antického věku. Zároveň přivedlo na scénu tři, pro naše vyprávění, významné osoby. Prvním z nich byl burgundský král **Gundobad**, který vyslyšel **Ricimerovu** výzvu o pomoc a přidal se se svojí armádou k obláhatelům. **Gundobad**, v kronikách uváděný jako „*magister militum per Gallias*“, byl synovcem generála **Ricimera** a panoval z pověření císaře coby tzv. „*foederál*“ neboli spojenec Říma v Burgundském království. Anály uvádějí, že to byl on, kdo dopadl utíkajícího císaře **Athémia** a na místě jej stál. Po smrti svého strýce **Ricimera** se na tři roky zmocnil vlivného titulu „*patricij*“, který přímo ovlivňoval chod říše. Z této pozice pokračoval v zákulisní politice svého strýce. Zároveň však musel bojovat s příbuznými o setrvání na vlastním trůnu. Nakonec opustil **Řím** a vrátil se do svého burgundského království. Do dějin se zapsal svým pravděpodobným autorstvím zákoníku *Lex Burguionum*, který směřoval římské a místní právo. A také tím, že jeho synem byl a následníkem na burgundském trůnu se po jeho smrti roku 516 stal, král **Sigismund** – hlavní hrdina našeho vyprávění.

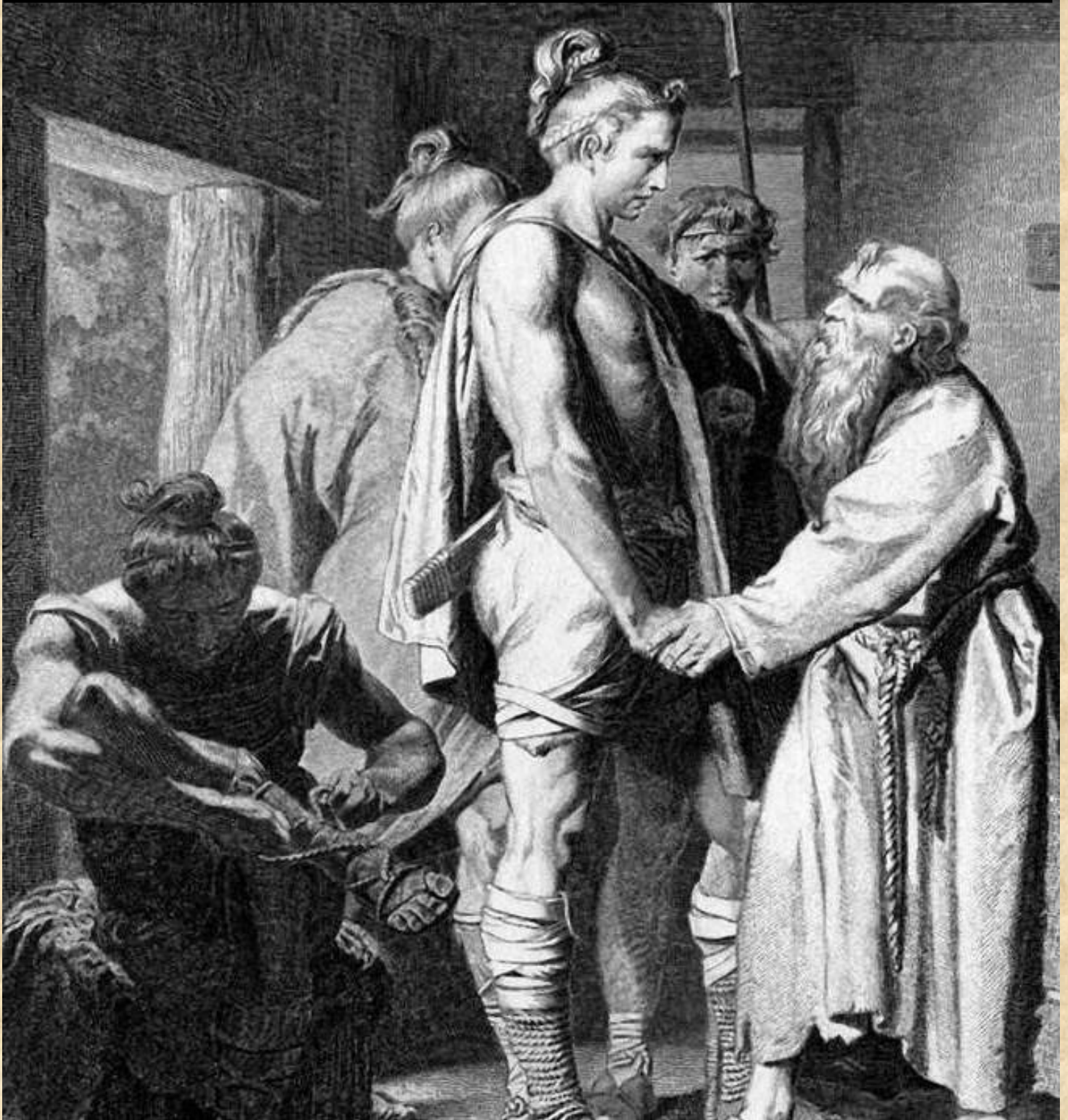

👉 **Císař Romulus Augustus se kapituluje před Odoakerem aneb dobytí Říma r. 476**

Vraťme se však zpět k obláhání Říma. Druhou významnou osobou, která při dobývání Říma vstoupila na pódium dějin, byl římský velitel germánského původu **Odoaker**. Jako velitel velel římské gardě patricie **Oresta**. Ten se v roce 475 vzbouřil vůči svému císaři – t.č. jím byl **Julius Nepos** – a obrátil proti němu svá vojska, kterým velel **Odoaker**. Převrat byl dokonán a **Orestovi** se 31. října 475 podařilo na trůn dosadit vlastního nezletilého syna **Romula Augusta**.

Zásadní podíl na Orestově úspěchu měl ovšem jeho velitel **Odoaker**, který disponoval silnou loajální armádou složenou ze tří germánských kmenů. **Orestovo** nedostatečné ocenění **Odoakerovy** pomoci nakonec vedlo jeho generála k vyhlášení války Orestovy i jeho loutkovému císaři. V ní **Orestus** padl a jeho armáda byla poražena. **Odoaker** následně na to – konkrétně 4. září 476 – poslal mladého **Romula Augusta** do vyhnanství, východořímskému císaři zaslal císařské insignie a sám se prohlásil římským králem. Z pohledu pozdějších historiků byl tímto činem dokonán pád Západořímské říše a skončil se věk antiky.

☛ *Mnich Sv. Severin z Norika (c. 410 – 482) proslul svojí věštbou ☛, že se Odoaker stane Římským králem, který však nebude vládnout déle jak 14 let.*

THEODORICH VELIKÝ

V roce 474, tj. dva roky po **Ricimerově** smrti a dva roky před zánikem celé říše, se na scénu dějin vyhoupl třetí muž a aktér Zikmundova dramatu – ostrogótský král **Theodorich Veliký**. Král **Theodorich Amala** zvaný **Veliký** pocházel z gótského rodu Amalů, jehož příslušníci patřili ke skupinám Ostrogótů, kteří sídlili v Huny ovládané Panonii. V mládí byl coby „rukojmí“ vychováván v hlavním městě Východořímské říše, v Konstantinopoli. Tam se mu dostalo skvělého vzdělání i zkušenosti s vysokou politickou. Ve svých 21 letech se stal ostrogótským králem. Z počátku spolupracoval s byzantským dvorem. Ten gótské spojení – foederály – poštvoval proti sobě, aby je vzájemně oslabil. Panonští a thráčtí Gótové tuto politiku prohlédli a pod vedením **Theodoricha Strabóna** začali konat nájezdy do vnitrozemí říše. Po **Strabónově** smrti roku 481 tyto gótské kmeny sjednotil **Theodorich Veliký** a během dvou let přinutil východořímského císaře **Zenona**, aby jeho mocenský celek – Ostrogóty – uznal, respektoval a daroval jim vlastní území. Tím se stala Dácie (dnešní Rumunsko) a Moesie (dnešní Srbsko a Bulharsko). Bezesporným vrcholem Theodorichovy východořímské kariéry se stal rok **484**, když zastával, coby barbar, úřad konsula. Jeho ambice ovšem tímto neskončily, a tak Ostrogóti opět začali ohrožovat byzantskou říši, když oblehli samotnou Konstantinopol. Císař si s ostrogótskou hrozbou poradil mazaně – nasměřoval otravné spojení na západ a zaúkoloval je, aby si jeho jménem podmanili Itálii a skoncovali se stále více suverénním římským králem Odoakerem. Ostrogótové se chopili šance a roku **488** se vydali do Itálie, kterou do roku **493** celou dobyli. Ač se nakonec Theodorich domluvil s Odoakerem na společné vládě, byl ještě téhož roku 15. března, tedy v den výročí Caesarovy smrti, Theodorichem zavražděn. **Theodorich Amala** zvaný Veliký se stal druhým římským králem a čistě formálně i západořímským císařem. Na svém dvoře shromažďoval učence a podporoval stavitelství. Sídlil v Ravenně, městě ležícím v deltě řeky Pád, na severozápadě Itálie.

Když byl **Theodorich Veliký** králem Itálie, snažil se sjednotit všechny země, které vyznávaly ariánské křesťanství. Jeho iniciativa nakonec ztroskotala na rozhodnutí vlastního švagra, franského krále z rodu Merovejců, **Chlodvíka I.**, který roku 496 konvertoval od ariánství tím, že se nechal se pokřtít podle katolického ritu, a tak oficiálně přijal katolické křesťanství. Přes tento neúspěch se ostrogótský panovník Theodorich snažil posilovat strategická partnerství se sousedními královstvími, kterým stále ještě vládli bývalí foederálové. Historik Řehoř z Tourse zaznamenal, že **Theodorich Veliký** provdal svoji dceru **Amalbergu** synovi nám dobře známého burgundského krále **Gundobalda, Sigismundovi**. Aliance Ostrogótů a Burgundů přetrvala i poté, co královna **Amalberga** zemřela. Důvodem by dozajista její syn **Synderich**, kterého měla se **Sigismundem. Amalberga** svým rodem spojovala Ostrogóty (po otci) a Salské Franky (po matce). Její syn získal po svém otci i burgundský královský původ, a tudíž měl dobré předpoklady stát se mocným panovníkem s potenciálem spojit vícero království do jediné říše. Kdyby mu štěstí přálo, mohl být uznán i římským králem a císařem. Jenže osud šel jiným směrem.

👉 *Theodorichovo mauzoleum v Raveně*

Jak již byl řečeno, **Sigismundův** otec, král **Gundobald**, úspěšně ustál pád západořímské říše. Svému synovi zajistil nejlepší možné vzdělání. **Sigismundovým** učitelem se tak stal i slavný vídeňský biskup **Avita**, který byl později prohlášen za svatého. **Avitův** vliv na **Sigismunda** byl natolik silný, že ten se rozhodl přestoupit z ariánské na katolickou víru a na královský stolec pak nastoupil coby katolický panovník. Protože **Gundobald**, stejně tak jako další foederálové, se i on snažil svoje království co nejvíce zabezpečit i pro svoje děti, oženil svého syna **Sigismunda**

s dcerou ostrogótského krále **Theodorika Velikého**. Z jejich manželství, pak vzešel již zmíněný syn **Syderich**. Po smrti **Amalbergy** se **Sigismund** vzhlédl ve své komorné **Prokopii**, kterou nakonec pojal za manželku. S tím se však nedokázal smířit jeho syn **Syderich**, který, když viděl **Prokopii** v nádherných šatech, tak ji urazil výrokem: „že není hodna se těchto šatů ani dotknout.“ **Prokopie** dozajista vycítila nebezpečí ze strany **Sydericha**, protože se rozhodla poštvat proti němu jeho otce. **Sigismund** nakonec na manželčiny řeči o **Syderichově** spiknutí dal a uvěřil úmyslu svého syna svrhnout nejen jej, ale i římského krále. Nakonec se rozhodl k činu. V roce 522 najal dva vrahy, kteří **Sydericha** opily a před jeho zraky utopili ve studni. Jak legendy praví, teprve smrtí syna král prozřel a plakal na jeho bezvládným tělem. Od té doby král činil pokání a modlil se k Bohu za možnost odčinit svůj hřích. **Sigismund** se dal na těžké pokání. Obcházel kláštery a prosil jednotlivé patrony za odpuštění a prosil o mučednickou smrt. Na delší dobu se uchýlil do benediktýnského opatství (dnes augustiniánského) **sv. Mořice** na území dnešního Švýcarského kantonu Valais. **Syderichův** neuvážený čin se dočkal rychlého ohlasu. Burgundská princezna **Klotylda** provdaná za franckého krále **Clovis I.**, která měla nevyřízené účty se **Zikmundovým** otcem **Gundobaldem**, vyprovokovala Franky k trestné výpravě. Čtyři potomci franckého krále **Clovis I.**, všichni franští králové vedení **Chlodomerem**, vtrhly do Burgundska. **Sigismund** se jim se svým bratrem **Godomarem** postavil, ale prohrál. Zatímco bratr utekl, on se skryl v opatství **sv. Mořice**. Byl zde ovšem brzy odhalen a následně na to králem franckým **Chlodomerem** dopaden. On i jeho žena a dvě děti byli na místě státi a jejich těla byla hozena do studny ve vesnici **Coulmiers**. V ní zůstaly deset let. **Sigismunda** na trůně vystřídal jeho bratr **Godomar**, který se úspěšně obrátil s žádostí o pomoc na **Theodoricha Velikého**. Společně vyhnali Franky poté, co je 25. června 524 je zmasakrovaly v bitvě u Vézeronce. Dle analů v ní **Godomar** osobně zabil franckého krále **Chlodomera**.

V roce 535, deset let po vraždě krále **Sigismunda** a jeho rodiny, si vyprosil opat kláštera sv. Maura v **Agau** na králi **Theubertovi**, aby mohl. Tímto činem prakticky započala Sigismundova kanonizace. Vše usnadnila dochovaná zbožná korespondence mezi Sigismundem a jeho učitelem sv. Avitusem.

☛ *Sv. Zikmund na fresce v kostele Nejsv. Trojice v Kostnici je vizuálním odkazem na českého krále a římského císaře **Zikmunda Lucemburského**, syna **Karla IV.***

K Zikmundovu svatořečení pomohly dozajista zázraky, které se ve spojitosti s jeho ostatky děly. Ale jeho velikost spočívala v něčem jiném – totiž v morálním odkazu: „i když jste vinni smrtelným hříchem, je důležité dát se na pokání. Vydat se k Bohu a hledat odpuštění. Neomlouvat svoje selhání, ale ani v něm nepokračovat. A neschovávat se za svůj původ nebo mocenské postavení. To vše může náhle pomínout. I vrah vlastního syna se může dostat do Nebe, pokud skutečně a bez falše lituje svého hříchu.“